

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.มหาราช อ.เมือง จ.ชลบุรี 20130

1 (2)

รายงานการวิจัย เรื่อง

หนังสืออ้างอิง
ใช้เฉพาะใบหลังสมรค์

ระดับมาตรฐานห้องสมุดมหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์วาณี ฐานวงค์คานติ

28 พ.ค. 2545

153527

ได้รับทุนสนับสนุนจากงบประมาณเงินรายได้ของ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยบูรพา

2544

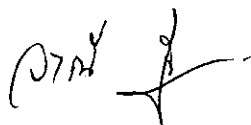
ISBN 974-655-018-7

คำนำ

งานวิจัยเป็นหน้าที่หนึ่งของอาจารย์มหาวิทยาลัย ที่พึงกระทำเพื่อพัฒนางานให้แพร่หลาย โดยเฉพาะวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ งานวิจัยค่อนข้างมีน้อย อาจเป็นเพราะลักษณะงาน ทำให้ไม่มีเวลาพอจะทำวิจัยได้

ผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เห็นปัญหาจากการสอนมาหลายสิบปี จึงเสนองานวิจัยเรื่องระดับมาตรฐานห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทย เพื่อต้องการทราบว่าห้องสมุดมหาวิทยาลัยแห่งใดที่ได้ระดับตามมาตรฐานห้องสมุดมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2529 และปัญหาของห้องสมุดในด้านการพัฒนาคุณภาพ สำหรับเสนอผลวิจัยเป็นแนวทางในการปรับมาตรฐานห้องสมุดให้สอดคล้องกับสถานะการณ์ปัจจุบัน ถึงแม้ว่าจะมีคณะทำงานกำลังร่างมาตรฐานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยอยู่ จะได้นำข้อมูลไปเสริมเพื่อให้ได้มาตรฐานยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยคาดว่า ผลงานวิจัยฉบับนี้ คงจะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษาเฉพาะทาง และผู้ประกอบวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ต่อไป

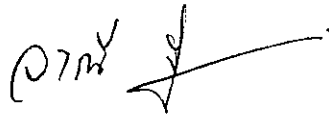
(รองศาสตราจารย์วณิ ฐาปนวงศ์สานติ)

ประกาศคุณูปการ

งานวิจัยเรื่อง ระดับมาตรฐานห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทยฉบับนี้ สำเร็จได้จากผู้สนับสนุน
ทุนวิจัย คือ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา และผู้บริหารงานห้องสมุด
มหาวิทยาลัยทั้ง 23 แห่ง ที่ได้ตอบแบบสอบถามกลับมา เป็นข้อมูลสำหรับงานวิจัยที่สมบูรณ์

ต้องขอบคุณ อาจารย์อุไรวรรณ วรกุลรังสรรค์ ที่ให้ข้อมูลเพิ่มเติมเรื่องมาตรฐานของ
ผู้ปฏิบัติงานห้องสมุดมหาวิทยาลัย รองศาสตราจารย์ ดร. คุณวุฒิ คนฉลาด ช่วยแปลบทความเป็น
ภาษาอังกฤษ คุณจรูญญา สุภวิทิตพัฒนา ช่วยปรับข้อมูลทางสถิติ และคุณเพ็ญศรี กังวาลโชคชัย
ที่อนุเคราะห์ต้นฉบับให้เรียบร้อย

สุดท้ายต้องขอบคุณศิษย์รัก คุณเบญจกาญจน์ สุทธิเรือง ที่ช่วยทำให้งานวิจัยฉบับนี้สมบูรณ์
เป็นรูปเล่มได้ทันเวลา

(รองศาสตราจารย์วანი ฐาปนวงศ์ธานี)

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง ระดับมาตรฐานห้องสมุดมหาวิทยาลัย เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบมาตรฐานห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทย จะได้ระดับมาตรฐานที่ทบวงมหาวิทยาลัยกำหนดไว้หรือไม่ เพื่อนำปัญหาการดำเนินงานมาวิเคราะห์ และเสนอมาตรฐานที่น่าจะเป็นได้ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทย

ขอบเขตของการวิจัย เป็นห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทยของรัฐ จำนวน 23 แห่ง โดยมีผู้บริหารห้องสมุดเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งกำหนดมาจากมาตรฐาน 11 ตอนของมาตรฐานห้องสมุดมหาวิทยาลัย พ.ศ.2529 แบ่งเนื้อหาเป็น 4 ตอน ใช้เวลาเก็บข้อมูล 3 เดือน นำผลมาวิเคราะห์เปรียบเทียบคิดเป็นร้อยละ และใช้สถิติหาค่าเฉลี่ยในการแปลผล

ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. มาตรฐานด้านงานบริการและความร่วมมือระหว่างห้องสมุดอยู่ในระดับมาก แต่มาตรฐานด้านการเงินและด้านบุคลากรอยู่ในระดับปานกลาง
2. มาตรฐานงานบริหารของห้องสมุดทั้ง 23 แห่ง เฉลี่ยแล้วอยู่ในระดับมาก และระดับปานกลาง อย่างละ 10 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 43.48 อีก 3 แห่ง อยู่ในระดับปานกลางเกือบน้อย คิดเป็นร้อยละ 13.04
3. มาตรฐานเชิงปริมาณ ห้องสมุดร้อยละ 50 อยู่ในระดับมาตรฐาน บุคลากรที่มีจำนวนสูงกว่ามาตรฐาน ได้แก่ ตำแหน่งรองผู้อำนวยการ หัวหน้าฝ่ายต่าง ๆ และบรรณารักษ์วิเคราะห์ทรัพยากร จำนวนทรัพยากรที่สูงกว่ามาตรฐาน คือ หนังสือและวารสารทั้งหมด ส่วนเนื้อที่เก็บหนังสือและวารสารเขียนเล่มก็มีมากกว่าระดับมาตรฐาน
4. ข้อเสนอแนะ ห้องสมุดร้อยละ 86.95 ต้องการปรับปรุงงาน ร้อยละ 91.30 ต้องการพัฒนาความรู้ของบุคลากร ห้องสมุดเฉลี่ยร้อยละ 76.64 ต้องการพัฒนาทรัพยากรทุกประเภท ทั้งด้านปริมาณและประเภทของทรัพยากร ร้อยละ 52.17 ต้องการปรับปรุงงบประมาณ และร้อยละ 66.67 สนับสนุนให้มีการดำเนินงานความร่วมมือระหว่างห้องสมุดต่อไป

ABSTRACT

A study of criterion standard of Thai university libraries was a survey research for the purpose of comparison between the standard of Thai university library and the standard set by the Ministry of University Affairs. The results of the research brought into analysis and then to propose possible standard of the Thai university library.

The scope of this research was to determine the standards of 23 Thai university libraries related to eleven criterion standards of the library B.E. 2529. The four part questionnaires were responded by the library administrators and it took three months in collecting the data. The statistical devices for analyzing the data were percentage and arithmetic mean.

The results were summarized as follows :

1. The service standard and cooperation among libraries were at the high level but the financial and personnel standards were at the moderate level.
2. The administrative standard of 23 libraries were found that each of ten was rated at the high and moderate levels, totally 43.48 percent and another three libraries were at the moderate to less Levels, totally 13.04 percent.
3. The qualitative standard about 50 percent were met the standard set by the Ministry of University Affairs. The number of personnel that found higher than the standard were deputy directors, department heads, and analyzed resources librarians or catalogers. The number of resources that found higher than the standard were textbooks and journals. The library spaces for shelf of textbooks and journals were found higher than the standard.
4. The recommendations were that about 86.96 percent of the libraries needed to be improved the jobs. The personnel of about 91.30 percent needed to be developed their knowledge. About 76.64 percent needed to be developed in quantity and types of resource, 52.17 percent needed to be improved in financial budget and 66.67 percent needed to perform cooperation among libraries.

สารบัญ

บทที่	หน้า
คำนำ	
ประกาศคุณูปการ	
บทคัดย่อ	
1 มาตรฐานของห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทย.....	1
มาตรฐาน.....	1
มาตรฐานห้องสมุด.....	6
มาตรฐานห้องสมุดของประเทศไทย.....	9
มาตรฐานห้องสมุดมหาวิทยาลัย.....	11
มาตรฐานห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทย.....	12
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	14
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	19
ขอบเขตของการวิจัย.....	19
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	20
2 วิธีดำเนินการวิจัย.....	21
ข้อมูลในการวิจัย.....	21
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	22
วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล.....	23
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	23
สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล.....	23
3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	24
ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบและห้องสมุด.....	24
ตอนที่ 2 มาตรฐานทั่วไปของห้องสมุด.....	28
ตอนที่ 3 คำถามมาตรฐานเชิงปริมาณ.....	43
ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ.....	75

บทที่	หน้า
4. สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	80
สรุปและอภิปรายผล.....	80
ข้อเสนอแนะ.....	89
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	91
บรรณานุกรม.....	92
ภาคผนวก ก. มาตรฐานห้องสมุดมหาวิทยาลัย พ.ศ.2529.....	98
ภาคผนวก ข. แบบสอบถาม.....	111
ประวัติผู้วิจัย.....	120

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1	ชื่อมหาวิทยาลัยและห้องสมุด.....	18
2	สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	24
3	แสดงสถานภาพของห้องสมุด.....	26
4	แสดงจำนวนสมาชิกของห้องสมุด.....	27
5	แสดงโครงสร้างและการบริหารของห้องสมุด.....	28
6	แสดงอาคารและครุภัณฑ์ของห้องสมุด.....	29
7	แสดงมาตรฐานด้านการเงินของห้องสมุด.....	30
8	แสดงระดับมาตรฐานด้านการเงินของห้องสมุด.....	31
9	แสดงมาตรฐานด้านบุคลากรของห้องสมุด.....	31
10	แสดงระดับมาตรฐานด้านบุคลากรของห้องสมุด.....	32
11	แสดงมาตรฐานด้านบริการของห้องสมุด.....	33
12	แสดงระดับมาตรฐานด้านบริการของห้องสมุด.....	35
13	แสดงมาตรฐานด้านความร่วมมือระหว่างห้องสมุด.....	36
14	แสดงระดับมาตรฐานด้านความร่วมมือระหว่างห้องสมุด.....	37
15	เปรียบเทียบมาตรฐานด้านต่าง ๆ ของห้องสมุด.....	37
16	เปรียบเทียบมาตรฐานแต่ละด้านของแต่ละห้องสมุด.....	38
17	แสดงระบบการจัดทรัพยากรห้องสมุด.....	40
18	แสดงประเภททรัพยากรที่มีในห้องสมุด.....	41
19	แสดงจำนวนผู้ปฏิบัติงานบริหารและสำนักงานเลขานุการ.....	43
20	เปรียบเทียบจำนวนผู้ปฏิบัติงานบริหารและสำนักงานเลขานุการกับจำนวน มาตรฐาน.....	46
21	แสดงจำนวนผู้ปฏิบัติงานพัฒนาทรัพยากรห้องสมุด.....	48
22	เปรียบเทียบจำนวนผู้ปฏิบัติงานทรัพยากรห้องสมุดกับจำนวนมาตรฐาน.....	50
23	แสดงจำนวนผู้ปฏิบัติงานวิเคราะห์ทรัพยากรห้องสมุด.....	51
24	เปรียบเทียบจำนวนผู้ปฏิบัติงานวิเคราะห์ทรัพยากรห้องสมุดกับจำนวนมาตรฐาน...	52

25	แสดงจำนวนผู้ปฏิบัติงาน โสตทัศน์.....	53
26	เปรียบเทียบจำนวนผู้ปฏิบัติงาน โสตทัศน์กับจำนวนมาตรฐาน.....	54
27	แสดงจำนวนผู้ปฏิบัติงานวารสาร.....	55
28	เปรียบเทียบจำนวนผู้ปฏิบัติงานวารสารกับจำนวนมาตรฐาน.....	56
29	แสดงจำนวนผู้ปฏิบัติงานเอกสารและสิ่งพิมพ์รัฐบาล.....	57
30	เปรียบเทียบจำนวนผู้ปฏิบัติงานเอกสารและสิ่งพิมพ์รัฐบาลกับจำนวนมาตรฐาน....	58
31	แสดงจำนวนผู้ปฏิบัติงานยืม – คืน.....	59
32	เปรียบเทียบจำนวนผู้ปฏิบัติงานยืม – คืน กับจำนวนมาตรฐาน.....	61
33	แสดงจำนวนผู้ปฏิบัติงานบริการอ้างอิงและงานยืมระหว่างห้องสมุด.....	62
34	เปรียบเทียบจำนวนผู้ปฏิบัติงานบริการอ้างอิงและงานยืมระหว่างห้องสมุดกับ จำนวนมาตรฐาน.....	63
35	แสดงจำนวนผู้ปฏิบัติงานระบบคอมพิวเตอร์.....	64
36	เปรียบเทียบจำนวนผู้ปฏิบัติงานระบบคอมพิวเตอร์กับจำนวนมาตรฐาน.....	65
37	แสดงจำนวนผู้ปฏิบัติงานผลิตคู่มือสืบค้นพิเศษ.....	66
38	เปรียบเทียบจำนวนผู้ปฏิบัติงานผลิตคู่มือสืบค้นพิเศษกับจำนวนมาตรฐาน.....	67
39	แสดงจำนวนผู้ปฏิบัติงานเผยแพร่วิชาการและประชาสัมพันธ์.....	68
40	เปรียบเทียบจำนวนผู้ปฏิบัติงานเผยแพร่วิชาการและประชาสัมพันธ์กับจำนวน มาตรฐาน.....	69
41	แสดงเนื้อที่ภายในห้องสมุดต่อขนาดมาตรฐาน.....	70
42	แสดงจำนวนทรัพยากรห้องสมุดต่อจำนวนมาตรฐาน.....	72
43	แสดงจำนวนห้องสมุดที่ได้รับงบประมาณมากกว่าหรือน้อยกว่ามาตรฐาน 8% จากยอดทั้งหมดของมหาวิทยาลัย.....	73
44	แสดงจำนวนมาตรฐานอุปกรณ์การศึกษาขั้นต่ำต่อผู้ใช้ 500 คน.....	74
45	ข้อเสนอการปรับปรุงบุคลากรห้องสมุด.....	76
46	ข้อเสนอการปรับปรุงทรัพยากรห้องสมุด.....	77
47	แสดงระดับมาตรฐานของห้องสมุดตามรายชื่อ.....	82